
ΔΙΣΤΟΜΟ ΜΑΡΤΥΡΙΚΗ ΠΟΛΗ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

ΣΤΟΥΣ ΕΚΤΕΛΕΣΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΔΙΣΤΟΜΟΥ

*Δεν σας ξεχάσαμε.
Είναι η καρδιά μας ένα ευρύ πεδίο αναστάσεως.
Δεν σας αφήσαμε άνιφτους κι άντυτους,
όλο αίματα, τρύπες και χόματα.
Αν μπορείτε ν' ακούσετε την σιωπή μας, ακούστε τη,
αδελφοί! Συγχωρέστε μας. Δεν σας ξεχάσαμε!*
Νικηφόρος Βρεττάκος

Γεγονότα της 10^{ης} Ιουνίου 1944

Ωρα 08.15 ξεκινούν πέντε γερμανικά στρατιωτικά οχήματα από την Λειβαδιά με προορισμό το Δίστομο. Πάνω σ' αυτά τα οχήματα βρίσκονται 76 άνδρες του 2^{ου} τάγματος του 7^{ου} λόχου της 4^{ης} μεραρχίας του τεθωρακισμένου πεζικού των Ες-Ες καθώς κι ένας υπαξιωματικός της *Μυστικής Αστυνομίας* (GFP). Πρόκειται για μια „*Πράξη απελευθέρωσης της από συμμορίες μπλοκαρισμένης οδού Λειβαδιάς- Αράχωβας*“.

15 λεπτά νωρίτερα είχαν αναχωρήσει άλλα δύο φορτηγά από την Λειβαδιά. Εδώ επρόκειτο για δύο ελληνικά φορτηγά με Έλληνες οδηγούς, τα οποία είχαν κατασχεθεί και στα οποία βρισκόταν μια λεγόμενη *ειδική πολιτική αποστολή*, δηλαδή 14 Γερμανοί στρατιώτες, 4 υπαξιωματικοί και ένας διερμηνέας της Μυστικής Αστυνομίας, οι οποίοι για να εξαπατήσουν τους Έλληνες αντιστασιακούς είχαν ντυθεί έτσι, ώστε να δημιουργηθεί η εντύπωση, πως επρόκειτο για Έλληνες μαυραγορίτες. Και αυτοί όμως, όπως και οι άλλοι που είχαν ξεκινήσει αργότερα, ήταν βαριά οπλισμένοι. Και καθ' οδόν σκότωναν άσκοπα, απλώς για την ψυχαγωγία τους με εύστοχες βολές ζώα και ανθρώπους οι οποίοι ήταν απασχολημένοι με τις καθημερινές τους εργασίες στα χωράφια δίπλα στον δρόμο.

Στην διασταύρωση Λειβαδιά-Αράχωβα-Δίστομο προσχωρούν στις 08.50 η ώρα - προς υποστήριξη της πράξης αυτής - ο 10^{ος} και ο 11^{ος} λόχος της ίδιας μεραρχίας, οι οποίοι καταφτάνουν από την Άμφισσα και την Αράχωβα. Αυτή η τεράστια στρατιωτική δύναμη εισέρχεται μαζί με την *ειδική πολιτική αποστολή* ως εμπροστοφυλακή, κατά τις δέκα το πρωί στο Δίστομο. Ακόμη πριν φτάσουν εκεί συλλαμβάνουν δώδεκα νεαρούς αγρότες, οι οποίοι ήταν απασχολημένοι στα χωράφια τους με την συγκομιδή και οι οποίοι - αντιλαμβανόμενοι τον γερμανικό στρατό - κρύφτηκαν σε ένα χαντάκι, τους δένουν και τους πηγαίνουν στην κάτω πλατεία του Διστόμου σφιχτοδεμένους, αφήνοντάς τους μπροστά στο σχολείο.

Εν όψει αυτών των γεγονότων οι κάτοικοι του Διστόμου ανησυχούν σοβαρά. Ανησυχούν για την ζωή των δώδεκα ομήρων. Μια φοβερή αγωνία ξαπλώνεται παντού. Παρ' όλο τον

φόβο του πολέμου και της Κατοχής και τις επανειλημμένες λεηλασίες των Γερμανών στο χωριό, στις οποίες οι κάτοικοι ήταν συνηθισμένοι, διστάζουν τώρα, πως αυτήν την φορά πρόκειται για κάτι πολύ ασυνήθιστο, κάτι τρομακτικό.

Ο διοικητής των Ες-Ες Fritz Lautenbach καλεί τον ιερέα και τον πρόεδρο της κοινότητας ρωτώντας να μάθει από αυτούς, εάν στην περιοχή είναι σε δράση Έλληνες αντάρτες. Ο υπαξιωματικός της GFP, ο Georg Koch γράφει στις 12-6-1944 στην έκθεσή του *Πράξη απελευθέρωσης της από συμμορίες μπλοκαρισμένης οδού Λειβαδιάς- Αράχωβας στις 10-6-44*:

„...Στο Δίστομο πληροφορηθήκαμε μέσω του δημάρχου και του ιερέα, πως στις 9-6-44 κατά τις 10.00 η ώρα εμφανίστηκαν περίπου 30 συμμορίες από την Δεσφίνα στο Δίστομο και αποσύρθηκαν κατά τις 15.00 η ώρα την ίδια ημέρα με κατεύθυνση το Στείρι.

Στις 10-6-44 κατά τις 10.00 η ώρα επρόκειτο οι συμμορίες να αποχωρήσουν από το Στείρι με κατεύθυνση το Κυριάκι. Πληροφορηθήκαμε πέραν τούτου, πως ο αρχισυμμορίτης, γνωστός με το ψευδώνυμο 'Μαυρογιάννης' της μεραρχίας III/34 του ΕΛΑΣ, σκοτώθηκε προφανώς στους αγώνες της Δεσφίνας. ...“

Στην συνέχεια οι Γερμανοί ζητούν τρόφιμα. Οι κάτοικοι του χωριού φέρνουν, ό,τι καλύτερο μπόρεσαν να βρουν, για να καλοπιάσουν τους Γερμανούς, να τους προδιαθέσουν για να φερθούν ανθρώπινα, έτσι ώστε να αφήσουν ελεύθερους τους δώδεκα αιχμάλωτους ομήρους συγχωριανούς τους. Όμως τίποτε παρόμοιο δεν γίνεται. Έτσι λοιπόν αναγκάζονται οι Διστομίτες, αιχμάλωτοι της μοίρας τους, να υποστούν με μεγάλη αγωνία τα παρακάτω συμβάντα, δίχως να έχουν την παραμικρή δυνατότητα, να επηρεάσουν έστω και κατά το ελάχιστο τα γεγονότα αυτά.

Οι Γερμανοί εγκαθιστούν φρουρούς στα σπουδαιότερα σημεία γύρω από το πολιορκημένο χωριό. Αφότου στις 14.30 η ώρα ο 10^{ος} λόχος έχει αποχωρήσει από το Δίστομο, αποφασίζει ο Lautenbach, με μια φάλαγγα οχημάτων να προχωρήσει *„προς εξερεύνηση της περιοχής και της κατάστασης των δρόμων“* προς το Στείρι, το μικρό χωριό, το οποίο βρίσκεται μεταξύ του Διστόμου και της περιφημής Μονής του Οσίου Λουκά. Για ακόμη μια φορά έχουν το προβάδισμα τα δύο ελληνικά οχήματα, τα οποία είχαν κατασχεθεί, με τους στρατιώτες μεταμφιεσμένους ως πολίτες, η λεγόμενη *ειδική πολιτική αποστολή*, προς παραπλάνηση ενδεχομένων επιτιθέμενων, και μετά από κάποια απόσταση ακολουθούν τα υπόλοιπα οχήματα της μικρής γερμανικής φάλαγγας.

Σε απόσταση τριών χιλιομέτρων από το Δίστομο, πριν ακόμη φθάσουν στο Στείρι, πέφτουν οι Γερμανοί σε παγίδα, σε ενέδρα των ανταρτών, που βρίσκονταν ταμπουρωμένοι σε πλαγιά του βουνού στο Στείρι περιμένοντας τον εχθρό. Με την παραπλάνηση με τα οχήματα που κατασχέθηκαν και με την αποστολή δολοφονίας, την μεταμφιεσμένη σε μαυραγορίτες, αποκαμουφλάρίστηκαν οι Γερμανοί από μόνοι τους, προδίδοντας τον εαυτό τους, όταν πυροβολούσαν καθ'οδόν ζώα και αγρότες, που δούλευαν στα χωράφια ειρηνικά, όπως κάθε μέρα. Οι αντάρτες ειδοποιήθηκαν από τους δικούς τους, πως οι μεταμφιεσμένοι ήταν οπλισμένοι Ες -Ες, και έτσι τους υποδέχονται λίγο πριν το Στείρι με ομοβροντίες τουφεκιών. Σε αυτήν την αιφνιδιαστική επίθεση σκοτώνονται μερικοί Γερμανοί και ο ένας Έλληνας οδηγός φορτηγού. Μια αντεπίθεση είναι μόνο δυνατή, αφού ακολουθήσουν τα υπόλοιπα γερμανικά οχήματα και οι στρατιώτες που είχαν απομείνει στο Δίστομο και είχαν ήδη προειδοποιηθεί. Η συμπλοκή αγριεύει και διαρκεί μιάμιση ώρες. Στην συνέχεια υποχωρούν οι αντάρτες με μόνο μικρές απώλειες στα βουνά. Οι Γερμανοί αξιωματικοί είναι της γνώμης πως *„μια ... περαιτέρω παρακολούθηση των συμμοριτών θα ήταν ανεύθυνη, ...λόγω του ότι η αγωνιστική ομάδα ήταν ήδη πολύ αποδυναμωμένη“*. Με οχτώ νεκρούς και 14 τραυματίες επιστρέφουν στο Δίστομο. Οι νικημένοι, οδηγημένοι στην δική τους παγίδα και ταπεινωμένοι *„Γερμανοί υπεράνθρωποι“* θα εκδικηθούν με τον δικό τους, πολύ ιδιαίτερο τρόπο, ο οποίος όχι μόνο παραβιάζει τον στρατιωτικό νόμο και το διεθνές δίκαιο, αλλά είναι και χλευασμός για την ηθική και την στρατιωτική τιμή.

Η ώρα είναι 17.30. Ώρα μηδέν για το δυστυχημένο Δίστομο. Οι Γερμανοί διατάζουν να μπουν όλοι στα σπίτια τους. Στην συνέχεια στήνουν πρώτα στον τοίχο και πυροβολούν εν ψυχρώ τους αιχμάλωτους ομήρους μπροστά στο σχολείο.

Μετά ξεχύνονται οι Γερμανοί, ομάδες-ομάδες, σαν τους λυσσασμένους λύκους, προς όλες τις κατευθύνσεις προς τα σπίτια. Οι πόρτες των σπιτιών παραβιάζονται η μια μετά την άλλη. Αυτοί οι Γερμανοί στρατιώτες των Ες-Ες είναι άσπλαχνοι, γεμάτοι πάθος και σκληρότητα. Είναι άγρια, αιμοβόρα κτήνη. Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός, στον οποίο υποτίθεται πως ανήκουν, έσβησε από τις καρδιές τους, περιφρονήθηκε από τους ίδιους, δίχως να αφήσει πίσω του ίχνος ανθρωπιάς. Δεν εξασκούν απλά τον δικό τους τρόπο εκδίκησης, δεν σκοτώνουν „ανθρώπους δευτέρας τάξης“ σε υπεραριθμό, για να „εξιλεώσουν“ τους συντρόφους τους, που έπεσαν στην μάχη. Τυφλοί από την μανία του υπερανθρώπου, εντελώς ασυγκράτητοι με την αδέσμευτη τευτονική τους βαρβαρότητα και εντελώς ασυνείδητοι, καταστρέφουν κάθε ίχνος ζωής, σβήνουν κάθε ανθρώπινο συναίσθημα – γύρω τους και μέσα τους.

Σκοτώνουν γριές και γέροντες, άνδρες και γυναίκες, σφάζουν και καταπατούν παιδιά και βρέφη στις κούνιες τους. Τον ιερέα τον αποκεφαλίζουν, νέες γυναίκες, αφού τις βιάζουν, τους κόβουν τα στήθη, τα οποία στην συνέχεια χώνουν στα παραμορφωμένα στόματα των καταπατημένων βρεφών. Η αδίστακτη όρεξη για φόνο ζευγαρώνεται εδώ με κάθε μορφή κτηνώδους ηδονής και ανήθικης ορμής.

Ληλατούν τα σπίτια, βάζουν φωτιά στα πιο πλούσια, καταστρέφουν όλα τα υπάρχοντα, τα οποία δεν μπορούν να πάρουν μαζί τους, σκοτώνουν τα ζώα. Ο μοναδικός στόχος της βάρβαρης πορείας τους είναι ο θάνατος και η καταστροφή. Και αυτές οι σύντομες περιγραφές είναι απλά λεπτομέρειες των αηδιαστικών τους πράξεων, οι οποίες διήρκεσαν μια περίπου ώρα, που θα παραμείνει στην παγκόσμια ιστορία ως μια από τις πιο σκοτεινές πλευρές, μια από τις πιο βαθιές αβύσσους της ανθρώπινης ατιμίας:

Η γερμανική σφαγή του Διστόμου.

Μερικοί Γερμανοί στρατιώτες στέκονται για να βγούν φωτογραφία, όλοι μαζί σαν ομάδα, περήφανοι, χορτάτοι από αίμα, ικανοποιημένοι από την θριαμβευτική τους πράξη.

Η μέρα σβήνει, ένα μεγάλο μέρος του χωριού έχει παραμείνει ανενόχλητο. Κι όμως οι Γερμανοί δεν θα αποπερατώσουν το διεφθαρμένο έργο τους αφήνοντάς το ατελείωτο, γιατί με το σούρουπο ξαναγυρίζει ο φόβος για το σκοτάδι και για τυχόν επιθέσεις κι αιφνιδιασμούς των ανταρτών στον δρόμο της επιστροφής. Στις 18.30 αποχωρούν για την Λειβαδιά.

218 θύματα – 47 παιδιά από βρεφική ηλικία έως 12χρονα,

91 γυναίκες,

60 άνδρες,

10 αντρόγυνα.

Σιγά-σιγά σκεπάζει το σκοτάδι την παγωμένη σιωπή στο άψυχο χωριό.

Ούτε ήχος, ούτε ανάσα. Νεκροί, ξεσκισμένα πτώματα, το ένα δίπλα στ' άλλο, το ένα πάνω στ' άλλο. Οι λίγοι τραυματισμένοι πνίγουν τα βογγητά και τους λυγμούς τους και χαϊδεύουν τα άψυχα σώματα των αγαπημένων τους.

Μετά την πρώτη θανατηφόρα νύχτα του Διστόμου ο ήλιος αντικρύζει μια φοβερή εικόνα. Μοιρολόγια, κραυγές πόνου και κατάρες. Στεναγμοί και φρικτά γέλια εκείνων, των οποίων το πνεύμα δεν άντεξε τον μεγάλο πόνο.

Ταλαιπωρημένο κλάμα, θρήνος κι οδυρμός.

Όμως ο πόνος πρέπει να περιοριστεί, έχει το ιερό καθήκον να κάνει τόπο στους νεκρούς.

Μέρες ολόκληρες έσκαβαν την σκληρή γη στους κήπους και στις αυλές, στα κοντινά χωράφια και στα νεκροταφεία, για να θάψουν τους αγαπημένους νεκρούς ...

Το Δίστομο, ένας τόπος μεταξύ των Δελφών και του όρους των μουσών Ελικώνα, μια ειρηνική, ευλαβική κοινότητα έλαχε να ζήσει αυτή την ασύλληπτη σφαγή, αυτήν την αποκάλυψη σε καιρούς της τρομερής παρακμής του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, τότε, όταν „οι λύκοι σιωπούσαν, γιατί οι άνθρωποι ούρλιαζαν “.

Στην σημερινή εποχή, τώρα, που οι ιδεολογίες φαίνεται πως έχουν ξεπεραστεί, θέλουμε να αναπολήσουμε εκείνες τις αγαπημένες μορφές, οι οποίες τότε αναγκάστηκαν να μας αφήσουν δίχως αποχαιρετισμό. Αυτές μας μιλάνε. Μας παροτρύνουν εκ νέου, να πιστεύουμε στον άνθρωπο και στις δυνατότητές του. Μας ικετεύουν, να παραχωρήσουμε στο βάθος της ψυχής μας μια σημαντική θέση στην ανθρωπιά. Έτσι ώστε να μπορούμε και πάλι να κάνουμε όνειρα κάτω από έναν έναστρο ουρανό και να νιώθουμε τα ακούραστα βήματα της ειρήνης.